

T.B.M.M.
CUMHURİYET HALK PARTİSİ
Grup Başkanlığı

Tarih : 25. Subat 2026.
Sayı : 1721

10/3842

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Ülkemizde tütün ürünü kullanımı ve nikotin bağımlılığı sorununun toplum sağlığı ve kamu kaynaklarına yükü açısından ulaştığı boyutların tüm yönleriyle araştırılarak, mevcut politikaların ve uygulamaların etkinliğinin değerlendirilmesi; elektronik sigara, ısıtılan tütün ürünleri ve nikotin poşetleri gibi "yeni nesil" olarak adlandırılan tütün ürünlerinin halk sağlığı riskinin ve bu ürünlerin tüketiminden kaynaklanan sağlık sorunlarının araştırılması amacıyla Anayasa'nın 98'inci, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 104'üncü ve 105'inci maddeleri uyarınca Meclis Araştırması açılmasını arz ve teklif ederiz. 23.02.2026

Ömer Bekir Göker
Seydi

Mehmet TAN
İstanbul Mu.

Fehime Taşkın
İzmir Mu.

Orhan Söğüt
Adana Mu.

Ali KARAOBA
Uşak Mu.

Nail GİLER
Kocaeli Mu.

Melike Melek
Gaziantep Mu.

Hüseyin YILDIZ
Nizip Mu.

Abiye Zengin Örsener
Ankara

K. Pala
Kayıhan PALA
Bursa Milletvekili

H ZAS KARASU
Sivas Mu.

Ayhan Yaman
Antalya Mu.

Deniz Demir
Antalya Mu.

Levent Demir

ÖZET

Türkiye, tütün kontrolü konusunda Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ)'nün önerdiği MPOWER ölçütlerinin tamamını 2013 yılında mevzuatına yansıtan dünyadaki ilk ülke olmuştur. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin tamamının desteğiyle gerçekleşen bu başarı, DSÖ tarafından da ödüllendirilmiştir. Bunun sonucunda tütün kullanım oranı 2008 ile 2012 yılları arasında yüzde 13,4 oranında azalmış; 15 yaşından önce sigara içme oranı yüzde 19,6'dan yüzde 16,1'e, restoranlarda pasif maruziyet oranı ise yüzde 55,9'dan yüzde 12,9'a gerilemiştir.

Buna karşın, 2016 yılında yapılan Küresel Yetişkin Tütün Araştırması sonuçları, Türkiye'de tütün kullanım oranının 2012 ile 2016 yılları arasında hem erkeklerde hem kadınlarda yeniden artışa geçtiğini göstermiştir. Türkiye İstatistik Kurumu tarafından 2022 yılında yapılan Sağlık Araştırması, 15 yaş ve üstü bireyler arasında tütün kullanım oranının 2022'de yüzde 28,3'e yükseldiğini doğrulamıştır. Sağlık Bakanlığının 2025 yılında yayımladığı ulusal hanehalkı risk faktörleri araştırması ise tütün kullanımının yüzde 34,8 düzeyine, günlük kullanımın yüzde 31,3'e ulaştığını ortaya koymuştur. Daha vahim olarak gençler ve kadınlar arasındaki artış hızlanmaktadır; 2012 ile 2022 yılları arasında 15 ile 24 yaş grubunda günlük tütün kullanımı yüzde 34,9 artmış, kadınlarda aynı yaş grubunda artış yüzde 95,6'ya ulaşmıştır. DSÖ tarafından 2012 yılından sonra "lider ülke" olarak model alınan Türkiye'de yaşanan bu artış, MPOWER uygulamalarının etkinliği konusunda kuşku ve soruları gündeme getirmiş, büyüyen hastalık yükü sağlık sisteminin kapasitesi ve kamu kaynakları üzerinde kalıcı bir baskı oluşturmuştur.

Bu tablo içinde "yeni nesil" olarak pazarlanan elektronik sigara, ısıtılan tütün ürünleri ve nikotin poşetlerinin yasallaştırılmasına yönelik girişimler, halk sağlığı açısından ayrı bir risk olarak değerlendirilmektedir. Yasallaştırmanın gençlerde nikotin bağımlılığını artırabileceği ve tütün endüstrisinin pazarını genişletebileceği vurgulanmaktadır; bu nedenle alınacak kararlarda bağımlılık dinamikleri ile erken ölümler ve hastalanmalar gibi halk sağlığına etkiler öncelikli ele alınmalı, kamu kaynaklarına getireceği yük ayrıntılı biçimde incelenmelidir.

Araştırılması gereken başlıklardan ilki endüstri girişimleri ve lobi faaliyetleridir. DSÖ Tütün Kontrol Çerçeve Sözleşmesi'nin 5.3 maddesi, tütün endüstrisinin çıkarları ile halk sağlığı politikalarının çıkarlarının uzlaşmaz nitelikte olduğunu vurgulamakta; şeffaflık ve hesap verebilirlik ihtiyacını öne çıkarmaktadır. İkinci başlık hukuki çerçevedir; DSÖ Sözleşmesi'nin 13. maddesi ile 4207 sayılı Kanun'un 3. maddesi reklam, tanıtım ve sponsorluk yasağını temel araç olarak konumlandırmaktadır. "Mevzuat boşluğu" tartışmasında ise yasallaştırmanın denetimi güçlendirip güçlendirmedeği ya da fiilen pazarı genişletip genişletmediği dikkatle değerlendirilmelidir; aromalar ve kolay kullanım tasarımları gençlerde yayılımı hızlandırabilmektedir. "Zarar azaltımı" iddiası bakımından, yetişkinler için ileri sürülen faydaların önemli bir kısmının endüstri fonlu çalışmalara dayandığı, DSÖ'nün bu söylemin bilimsel olmadığını belirttiği ve gençlerde sigaraya başlama olasılığının artabildiği aktarılmaktadır.

Bu çerçevede, TBMM bünyesinde "Türkiye'de tütün ürünü kullanımının önlenmesi ve 'yeni nesil' ürünlerin sağlık etkisi" konulu bir Araştırma Komisyonu kurularak kapsamlı sağlık ve maliyet etki analizinin yapılması gerekmektedir.

GEREKÇE

Türkiye, tütün kontrolü konusunda Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ)'nün önerdiği MPOWER ölçütlerinin tamamını 2013 yılında mevzuatına yansıtan dünyadaki ilk ülke olmuştur. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin tamamının desteğiyle gerçekleşen bu başarı, DSÖ tarafından Sigarayla Mücadele Ödülü (2008), DSÖ Avrupa Bölgesi Tütünle Mücadele Ödülü (2010), DSÖ 2012 Dünya Tütünsüz Günü Özel Ödülü (2012), Küresel Tütün Kontrolü Özel Prestij Ödülü ile de desteklenmiştir. Nitekim tütün kullanım oranı 2008-2012 yılları arasında yüzde 13,4 oranında azalmış; 15 yaşından önce sigara içme oranı yüzde 19,6'dan yüzde 16,1'e, restoranlarda pasif maruziyet oranı ise yüzde 55,9'dan yüzde 12,9'a gerilemiştir.

Ancak 2016 yılında yapılan Küresel Yetişkin Tütün Araştırması sonuçları, Türkiye'de tütün kullanım oranının 2012-2016 yılları arasında hem erkek hem de kadınlarda artışa geçtiğini göstermiştir. 2022 yılında Türkiye İstatistik Kurumu tarafından yapılan sağlık araştırmasının bulguları ise Türkiye'de 15 yaş ve üstü bireyler arasında tütün kullanım oranının 2022'de yüzde 28,3'e yükseldiğini doğrulamıştır. Sağlık Bakanlığı'nın 2025 yılında yayımladığı ulusal hanehalkı risk faktörleri araştırması ise tütün kullanımının artmaya devam ederek yüzde 34,8 düzeyine, günlük kullanımın ise yüzde 31,3'e ulaştığını ortaya koymuştur. Mevcut bulgulardan daha vahim olarak özellikle gençler ve kadınlar arasındaki tütün kullanımı hızlı bir şekilde artmaktadır. 2012-2022 yılları arasında 15-24 yaş grubunda günlük tütün kullanımı yüzde 34,9 artmış, kadınlarda aynı yaş grubunda artış yüzde 95,6'ya ulaşmıştır.

Dünya Sağlık Örgütü tarafından 2012 yılından sonra tütün kontrolü alanında "lider ülke" olarak model alınan Türkiye'de zaman içerisinde yaşanan bu kullanım artışı MPOWER uygulamalarının etkinliği konusunda çeşitli kuşku ve soruları gündeme getirmiştir. Öte yandan tütün kullanımının halk sağlığına etkisi artarak devam etmekte, büyüyen hastalık yükü sağlık sisteminin kapasitesi ve kamu kaynakları üzerinde kalıcı bir baskı oluşturmaktadır. Mevcut durum, Türkiye'de tütün kullanımı ve nikotin bağımlılığına ilişkin yeterli önlemlerin alınmadığını ya da alınan önlemlerin etkili biçimde uygulanmadığını göstermektedir. Dolayısıyla dünya genelinde "yeni nesil" olarak pazarlanan elektronik sigara, ısıtılan tütün ürünleri ve nikotin poşetleri gibi ürünlerin yasallaştırılmasına yönelik girişimlerin halk sağlığı açısından ayrı bir risk oluşturduğu değerlendirilmektedir. "Yeni nesil" ürünlerin yasallaştırılması, gençlerde nikotin bağımlılığını artırma ve tütün endüstrisinin pazarını genişletmesine alan açma riski taşımaktadır. Bu nedenle alınacak kararlarda bağımlılık dinamikleri ile erken ölümler ve hastalanmalar gibi halk sağlığına etkiler öncelikli olarak ele alınmalı ve kamu kaynaklarına getireceği yük ise ayrıntılı biçimde incelenmelidir.

Türkiye'nin geldiği aşamada araştırılması gereken noktalardan ilki endüstri girişimleri ve lobi faaliyetleri olmaktadır. Tütün endüstrisinin kamu politikalarını etkilemeye dönük stratejileri, Dünya Sağlık Örgütü Tütün Kontrol Çerçeve Sözleşmesi'nin 5.3 maddesi bağlamında uzun süredir izlenmektedir. Bu çerçevede temel ilke, tütün endüstrisinin çıkarları ile halk sağlığı politikalarının çıkarlarının uzlaşmaz nitelikte olmasıdır. Bu bağlamda söz konusu hüküm, tarafların endüstriyle ilişki kurarken şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkesini işletmesi gerektiği vurgulanmaktadır.

Öte yandan "yeni nesil" olarak tanımlanan ürünlerin tanıtımına yönelik toplantı ve raporlar yalnızca ürün bilgisinin paylaşımı olarak görülmemekte, ürünlerin meşrulaştırılmasına ve mevzuatın tütün endüstrisi lehine düzenlenmesine dönük bir etki üretebilmektedir. Bu nedenle Küresel Tütün Endeksi tarafından tütün endüstrisinin etkisinin maalesef yüksek olduğu tespit edilen ülkemizde, toplantılarda özellikle ekonomi ve ticaret kanalları üzerinden söylem kurulmasına gerekçesi bu tür toplantılarda görüş öne süren örgütlerin tütün endüstrisi ile doğrudan ve dolaylı ilişkileri ve çıkarları bu çerçevede değerlendirilmelidir.

Araştırılıp ortaya konulması gereken ikinci nokta hukuki çerçevedir. Bilindiği üzere tütün kontrol politikaları içerisinde, reklam, tanıtım ve sponsorluk yasağı temel bir araç olarak konumlandırılmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü Tütün Kontrol Çerçeve Sözleşmesi'nin 13. maddesi, kapsamlı reklam ve tanıtım yasaklarının tüketimi azaltacağını açık biçimde ortaya koymaktadır. Türkiye'de 4207 sayılı Kanun'un 3. maddesi de tütün ürünlerinin ve üretici firmaların isim ve işaretleri kullanılarak reklam ve tanıtım yapılamayacağını, kullanımı özendirilen kampanyaların düzenlenemeyeceğini ve şirketlerin markalarıyla etkinliklere destek olamayacağını hükme bağlamaktadır. Bu noktada "yeni nesil" ürünlerin tanıtımının, doğrudan tütün ürünü reklamı olarak mı, dolaylı kurumsal tanıtım olarak mı, yoksa teknolojik bir dönüşüm anlatısı üzerinden mi yürütüldüğü ayrıntılı biçimde araştırılmalıdır. Uluslararası uygulama kılavuzlarında, doğrudan reklam kadar tanıtım etkisi doğuran dolaylı faaliyetlerin de kapsam içine alınması gerektiği vurgulanmaktadır. Bu nedenle yasallaştırma adımı yalnızca ürün satışını düzenlemekle sınırlı kalmamakta, reklam ve tanıtım kısıtlamalarının fiilen gevşetilmesi anlamına da gelebilmektedir; bu durum ise uzun vadede tüketimi artıran bir etki yaratabilmektedir.

Hukuki çerçeve içinde bir diğer önemli konu da bu ürünlerin üretim ve tüketimi bağlamında "mevzuat boşluğu" tartışması olmaktadır. Ancak bu alanda herhangi bir karar alınmadan önce, yasallaştırma adımlarının denetim kapasitesini mi güçlendireceği yoksa fiilen tütün pazarını mı genişleteceği dikkatle değerlendirilmelidir. Örneğin nikotin poşetleri Avrupa Birliği tütün ürünleri kurallarına tabi tutulmamaktadır. Bazı ülkeler bu ürünleri tütün mevzuatı dışında sınıflandırdığı için nikotin sınırı, reklam yasağı ve yaş kısıtlaması gibi araçlar gecikmeli biçimde devreye girmektedir. Bu süreçte ilgi çekici aromalar ve kolay kullanım tasarımı, bu ürünlerin gençler arasında hızlı bir şekilde yayılmasına elverişli bir zemin oluşturabilmektedir. Benzer biçimde "tek kullanımlık" elektronik sigaraların gençler üzerindeki kullanım ve kabul edilebilirlik etkisinin daha yüksek olduğu bilinmektedir. Bu nedenle mevzuat boşluğu söylemi, yasallaştırmanın kendisine gerekçe oluşturmamakta; tersine daha sıkı tütün kontrolünün kapsamının genişletilmesi gereğini işaret etmektedir.

Araştırılması gereken üçüncü nokta, iddia edilen zarar azaltımı etkisi olmaktadır. Zarar azaltımı söyleminde, bazı yetişkin sigara kullanıcılarının tamamen "yeni nesil" ürünlere geçmesi halinde maruziyetin azalabileceği ileri sürülmekte ve bu noktada nikotinli elektronik sigaraların yetişkinlerde bırakmaya yardım edebileceğine ilişkin bazı kanıtlar da bulunmaktadır. Ancak bu kanıtların çoğu tütün endüstrisi tarafından fonlanmış araştırmalara dayanmaktadır. Öte yandan pek çok bilimsel araştırmada gözlenen bu olası faydanın özellikle gençler için geçerli olmadığını, ürünlerin bağımlılık oluşturma riskinin yüksek olduğunu ve toplum düzeyinde net etkinin pazarlama ile erişim politikalarına çok duyarlı olduğunu göstermiştir. Ayrıca "yeni nesil" olarak tanımlanan bu ürünlerin bırakma üzerindeki olumlu etkilerinin tütün endüstrisi tarafından fonlanmayan bilimsel araştırmalarda tam aksi yönünde sonuçlanmış ve DSÖ bu ürünler konusunda "zarar azaltımı" söyleminin bilimsel olmadığını belirtmiştir. Ayrıca ABD Hastalık Kontrol ve Önleme Merkezi, nikotinin genç beyin gelişimini olumsuz etkileyebileceğini, nikotin bağımlılığının hızla gelişebileceğini ve aerosolün kanser yapıcı kimyasallar ile sağlığa zararlı maddeler içerebileceğini belirtmektedir. Gençlerde elektronik sigara kullanımının sigaraya başlama olasılığıyla ilişkisini inceleyen bazı çalışmalar, elektronik sigara kullanımını izleyen dönemde sigaraya başlama olasılığının üç kattan daha yüksek olduğunu raporlamaktadır. Dünya Sağlık Örgütü ise aromaların "yenilik" değil "manipülasyon" olduğunu vurgulamakta ve aromalı tütün ile nikotin ürünlerine karşı acil eylem çağrısı yapmaktadır. Dolayısıyla "zarar azaltımı" söylemi, yeni tüketimi engellemeye yönelik ve etkili bir denetim altyapısı olmadan ele alındığında, bağımlılığın yeni kuşaklara başlamasına karşılık gelmektedir.

Araştırılması gereken son nokta ise tütün ürünlerinin tüketilmesi nedeniyle gelişen hastalık ve iş gücü kaybının, sağlık sistemi ve kamu kaynaklarına getireceği yük olmalıdır. Tütün ürünlerinden vergi geliri elde edilmesi mümkün olabilmektedir. Ancak tütün kullanımının sağlık

sistemi ve üretkenlik üzerindeki maliyeti çok yüksektir. Yapılan hesaplamalar, sigara kullanımına bağlı yıllık hastalık maliyetinin ise 81,3 milyar TL düzeyine ulaştığını göstermektedir. Buna karşın tütün endüstrisi, sıklıkla vergi kaybı ve kaçakçılık gerekçeleri üzerinden yasallaştırmayı savunmaktadır. Oysa kaçakçılıkla mücadele tütün kontrolünün ayrı bir bileşeni olarak ele alınmaktadır ve bunun için uluslararası politika araçları bulunmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü Tütün Kontrol Çerçeve Sözleşmesi'nin yasa dışı ticareti hedefleyen protokolü, izleme ve ürün takibi, lisanslama, kayıt tutma ve uluslararası iş birliği gibi araçlarla kaçakçılığı azaltmayı amaçlamaktadır. Vergi ve fiyat politikalarının etkinliğine ilişkin bilimsel çalışmalar, vergi artışlarının tüketimi azalttığını ve halk sağlığı kazancı ürettiğini ortaya koymaktadır. Ayrıca endüstrinin vergi politikalarını zayıflatmaya dönük stratejilerinin bulunduğu da bu literatürde ayrıntılı biçimde tartışılmaktadır. Bu çerçevede kayıt dışılıkla mücadele ve vergi geliri iddiası tek başına yasallaştırma gerekçesi oluşturmamakta; denetim kapasitesi, izleme sistemleri ve uluslararası iş birliği kayıt dışılığa karşı daha doğrudan araçlar sunmaktadır. Bu nedenle "yeni nesil" ürünlerin yasallaştırılması, kamu gelirini güvenceye alan bir çözüm olarak değil, sağlık maliyetini büyüten bir risk olarak değerlendirilmektedir.

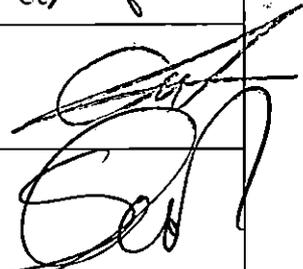
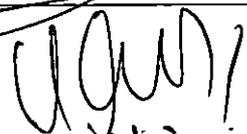
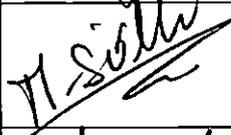
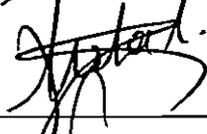
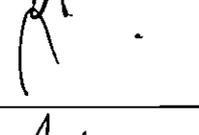
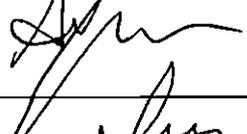
Yukarıda ortaya konan veriler ve değerlendirmeler, tütün ürünü kullanımı ve nikotin bağımlılığının ülkemizde büyüyerek devam eden çok ciddi bir halk sağlığı sorunu olduğunu göstermektedir. Mevcut önlemler, hâlihazırda yasal olan ürünlerin tüketimini dahi etkili biçimde azaltamamaktadır. Bu koşullarda kayıt dışılığın önlenmesi, vergi gelirinin artışı ve zarar azaltımı gibi söylemlerle ticaretinin yasallaştırılması savunulan "yeni nesil" tütün ürünlerinin Türkiye'de tütün kullanımını artıracığı, kazanımdan çok halk sağlığına ve kamu kaynaklarına zarar vereceği değerlendirilmektedir. Bu nedenle "yeni nesil" tütün ürünlerinin yasal ticaretine ilişkin bugüne kadar yürütülen çalışmaların Meclis tarafından mercek altına alınması, eksik kalan yönlerin tespit edilmesi ve çözüm önerilerinin geliştirilmesi önem taşımaktadır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi bünyesinde kurulacak bir Araştırma Komisyonu, nikotin bağımlılığı sorununu tüm yönleriyle inceleyerek güncel ve bilimsel veriler ışığında kapsamlı bir sağlık ve maliyet-etki analizi yapmalıdır. Komisyon, ilgili bakanlıklar ile sivil toplum kuruluşları ve uzmanlarla görüşerek mevcut yasaların uygulanmasındaki sorunları, bağımlılık dinamiklerini, gençlere yönelik önleyici programların etkinliğini ve kayıt dışılıkla mücadele yöntemlerini değerlendirmelidir. Elde edilecek bulgular neticesinde Meclis'e düşen yasal ve denetleyici adımlar belirlenmekte, gerektiğinde tütün ürünü kullanımını azaltmaya yönelik yeni bir stratejik çerçeve ile yasal düzenleme ve kurumsal yapı önerileri geliştirilmelidir.

Sonuç olarak ülkemizde tütün ürünü kullanımı ve nikotin bağımlılığı sorununun etkili biçimde çözülmesi gerekmektedir. Bu süreçte "yeni nesil" olarak pazarlanan tütün ürünlerinin rolü, öncelikle halk sağlığı ölçütleri temelinde değerlendirilmelidir. Bu kapsamda "Türkiye'de tütün ürünü kullanımının önlenmesi ve 'yeni nesil' ürünlerin sağlık etkisi" konulu bir Meclis Araştırma Komisyonu kurulması için gereğini arz ederiz.

SAYILI ARAŞTIRMA ÖNERGESİ İMZA ÇİZELGESİ

1	Feet ALPACI	Düzce: Mu.	
2	Cem AÜŞAR	Tekirdağ	
3	Suat Özağdas	İstanbul Mu	
4	Ulku Gabrızer	Eskişehir	
5	Jale Nur Sülü	Eskişehir	
6	İbrahim ARSLAN	Eskişehir	
7	İlhami Özen Aygün	Tekirdağ Mu	
8	Ahmet Boon YARĞAN	Edirne	
9	Fahri ÖZKAN	Kırklareli Mu	
10	Aysel Donkoğlu	Bartın Mu.	
11			
12			
13			
14			

